

כניסת שבת: 18:55

ציאת השבת: 20:03 לדעת ר"ת: 20:36

שבת מברכין החודש, המולד יום ו' 07:49 ו-16 חלקים
ראש חודש ביום השישי

אורי וישעי

כתם פז – מאוריס צ' הפרשה

עטרת פז

בְּהַר סִינִי לְאֵמֹר (כה, א)

וברש"י מה ענין שמיטה אצל הר סיני והלא כל המצוות נאמרו מסיני, אלא מה שמיטה נאמרו כללותיה ודקדוקיה מסיני אף כולן נאמרו כללותיהן ודקדוקיהן מסיני. וצריך להבין מה הטעם שהודיעה התורה את זה דוקא במצוות שמיטה, והסביר הגה"צ ר' דוד יונגריין וצוק"ל, כי מצוות שמיטה מורה על גדול מעלתן של ישראל באהבתן להשי"ת ובטחונם עליו שעוזבים עבודת הארץ משך שנה שלימה ומפקירים פירותיה, וזה מעורר קטגוריה גדולה על בני עשו שכתוב בחז"ל שלא רצה לקבל התורה משום דכתיב בה לא תרצת, ועשו כל פרנסתו היא מן החרב שהרי נתברך מאביו יצחק ועל חרבך תחיה ולדעתו התורה מפריעה לפרנסתו, ונמצא שלא רצה לקבל התורה מפני חוסר בטחונו בה, וכיון שמצוה זו מעוררת קטגוריא נגד עשו לכן כתוב אצל מצוה זו בהר סיני שדרשו חז"ל הר סיני שממש ירדה שנאה לאוה"ע, דמצוה זו מעוררת שנאה לאומות העולם שהרי זה מקטרג על מה שלא רצו לקבל התורה.

איסור אונאה

וְלֹא תִנּוּ אִישׁ אֶת עַמִּיתוֹ וְרֵאתָ מֵאֲלֵהֶיךָ (כה, יז)

באונאת דברים הכתוב מדבר, שאסור לצער את חבירו, ואסור לתת לו עצה שאינה טובה שהיא לטובת היועץ. אצל המהרי"ל דיסקין היה שוחט שהמהרי"ל לא רצה לאכול משחיטתו, מפני שלא היה מספיק ירא-שמים, אך לפסלו גם לא רצה מכיון שהוא היה שוחט מומחה, וידע היטב את ההלכות, החליטו התלמידים לחפש בעבורו עבודה אחרת, ומצאו לו עבודה שיוכל להתפרנס ממנה טוב יותר, והציעו את המשרה לשוחט, אמר להם שברצוננו להתייעץ עם המהרי"ל, התלמידים שמחו בחשבם שבודאי יאמר לו המהרי"ל שיעבוד בעבודה האחרת, ויוכל מעתה לאכול בשר, שאל המהרי"ל את השוחט: מה הסיבה שאתה רוצה לעזוב את השחיטה, האם בגלל שאין בכוךך להמשיך, או מפני שאתה חושב ששם תוכל להתפרנס יותר, השיב לו מפני ששם יוכל להתפרנס יותר, אמר לו המהרי"ל שישאר בעבודת השחיטה מפני שהעבודה במקום החדש אינה מבוססת דיה, ואכן נשאר לעבוד בשחיטה, התפלאו התלמידים ושאלו את רבם לפשר המליצה זו, השיב להם, כי כתוב בפרשתנו וְלֹא תִנּוּ אִישׁ אֶת עַמִּיתוֹ – ומפרש רש"י: שאסור לתת עצה שאינה הוגנת לפי דרכו והנאותו של המייעץ, לכן צריך אני לייעץ לטובתו ולא לטובת עצמי. ועוד, וְלֹא תִנּוּ אִישׁ אֶת עַמִּיתוֹ ע' וא' הם אותיות המתחלפות ואפשר לקרוא במקום זה לא תנו איש את אמיתו, (מלשון אמת) פירוש לא להונות את עצמו.

הגמ' בסוף מסכת מגילה אומרת שעזרא הסופר תיקן לישראל שיהיו קוראים קללות שבתורת כהנים קודם מתן תורה. פרשה זו מכילה מ"ט קללות וכפי שרש"י מבאר לאורך כל הפרשה. שבע כפול שבע.

פסוק אחד של נחמה נכנס בתוך התוכחה. פרק כ"ו פסוק מ"ב "וזכרתי את בריתי יעקוב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכר והארץ אזכר". ואילו בהמשך: והארץ תעזב מהם ותרץ את שבתתיה. פסוק זה לכאורה הוא פסוק תוכחה ומדוע נכנס הפסוק של "נחמה באמצע פסוקי התוכחה?

יש שפירשו שגם הפסוק "והארץ תעזב וגו'" הוא בבחינת נחמה שהגם שבני ישראל יהיו בגלות מכל מקום הארץ תשאר שממה ואף אחד מאומות העולם לא יצליח ליישב אותה. והיא תשאר שממה כל זמן שישראל בגלות, אולם פשוטות הכתובים נוטה לומר שפסוק זה הוא תוכחה.

עוד יש להקשות מדוע סדר האבות הוזכר בצורה הפוכה: יעקב לפני יצחק וכו'.

ונקדים את דברי התוספות (ד"ה ושמואל) ע"פ הגמ' בשבת (נה). אע"פ שזכות אבות תמה, ברית אבות לא תמה. בספרים הקדושים ביארו ששלשת עמודי העולם הם כנגד ג' אבות. עמוד החסד הוא אברהם, יצחק הוא עמוד העבודה ועמוד התורה הוא יעקב. זכות אבות שהזכירה הגמ' הם הזכויות בגין מעשיהם הטובים של האבות. ואף אם ח"ו הם תמו עדיין נותרה הברית שה' הבטיח להם דהיינו אף בלי מעשים טובים ה' לא יפר את בריתו שהבטיח לאבות.

א"כ יוצא לנו שזוהי כוונת הכתוב "וזכרתי את בריתי יעקב" זוהי זכות התורה שהיא מגינה ומצילה ולכן הכתוב פותח בזכות יעקב שהיא הקודמת שהרי זכות התורה היא המעולה שבזכויות. ואף אם ח"ו אין לנו זכות של תורה ה' יזכור את ברית יצחק שהיא העבודה וכיום שאין בית המקדש זוהי התפילה. ואם גם זה תם, יזכור לנו ה' את זכות אברהם שהיא החסד, כי הרי יש אנשים שמקיימים מעשה חסד אף שאינם שומרים תורה ומצוות. ומסיים הכתוב שאם חלילה תמו כל שלשת זכויות הללו ואין כל זכות, ה' לא יזנח ח"ו את עם ישראל "והארץ אזכור". ה' יזכור את הברית שהבטיח לאברהם "לזרעך אתן את הארץ הזאת".

ד"ת לעיני ר' מרדכי ניזרי בן סוליקה ז"ל
העלון נודב על ידי ידידינו רב פעלים לתורה ולתעודה ר' דוד ניזרי ורעייתו שתחי'
 alon@shtaygen.co.il או בדוא"ל: 613 נתניה

קומי אורי - סיפור לשבת

כאשר כיהן הגאון הקדוש רבנו ישראל אבוחצירא הבבא סאלי זצ"ל כרבה של בודניב שבמרוקו נסע פעם לכפרים סביב כדי לעמוד על משמר הדת והמצוות.

נצלו המשכילים את העדרו, שכרו מבנה מפואר והחלו ברישום תלמידים לבית ספר ברוח ההשכלה הכפרנית. כששב הבבא סאלי ממסעו, היו התלמידים בעצומם. כינס את הקהל ודרש במפגיע להוציא את הילדים מבית הספר המעבירים על דתם. הללו לא חרשו. מנהל בית הספר עבר מבית לבית ופיתה את ההורים בחלקת לשון ובמתת יד להשאיר את בניהם בבית ספרו. ענה הבבא סאלי ואמר: "אב שלא יוציא את בניו מבית הספר החילוני מובטח לו שבנו לא יוציא את שנתו".

למחרת היום נסגר בית הספר מחוסר תלמידים. אך השטן לא אמר נואש, המשכילים החליטו לכפות את ארסם דרך משרד החינוך המקומי ולחוקק חוק, שיחייב את היהודים לשלוח את בניהם לחינוך הכללי. החליט הבבא סאלי ללחום בהצעת החוק, מכל שרי הממשלה לא הכיר אישית אלא את שר המשטרה, הלה היה בנו של הפחה בעיר בודניב, הערצתו של הפחה לבבא סאלי היתה כה רבה, עד שביקשו שיתיר לבנו אופקיר, להתרועע בקטנותו עם בני ביתו של הרב. עתה גדל אופקיר, עלה בסולם התפקידים, עד שהיה לשר המשטרה.

נסע הבבא סאלי לעיר המלוכה רבאט וביקש להוועד עם אופקיר. התברר, שהוא שוהה עם חבריו השרים בישיבת ממשלה. ביקש הבבא סאלי להודיעו שהוא ממתין לו, להפתעת הכל, קטע אופקיר את השתתפותו בישיבה ויצא אל הרב. "מדוע בא הרב לבקרני?" שאל ביראת כבוד. "עם ישראל ותורתו נתונים בידך" אמר לו הבבא סאלי בהתרגשות עצומה. "אינני מבין" אמר אופקיר. הסביר לו הרב: "עומדים לחוקק חוק המיועד להרגיל את לבות ילדי ישראל להלעיטם בלמודי כפירה ואפיקורסות". שמע אופקיר על החוק המוצע, אך ענין זה לא היה בתחום סמכותו. "אני שר המשטרה!!!! הזכיר לאורחו: "איני שר החינוך". "לא" השיב הבבא סאלי: "דע לך, כי מרגע זה ואילך אינך שר המשטרה אלא שר החינוך". "הכיצד?" תמה אופקיר "זה עתה החליטה הממשלה, בהעדרך, למנותך כשר החינוך" הודיעו הרב. "אם כנים דבריך, רבי, מבטיח אני חגיגת כי החוק לא יתקבל" ענה אופקיר המופתע.

הוא שב לישיבת הממשלה שם התקבל בתרועות ובברכות ובשרוהו כי זה עתה נבחר פה אחד לכהונת שר החינוך. הדבר הראשון שעשה בכהונתו החדשה; ביטל הצעת החוק לחייב את ילדי ישראל בלמודי כפירה ולאפשר להם להמשיך בחינוכם המקורי ברוח מורשת היהדות.

(סיידנא בבא סאלי א קעו)

משפטי אמת

הכותב: הדיין, הרה"ג ר' אברהם שיראזי שליט"א
נושא: דיני תעבורה בכפוף להלכה

ראובן נסע ברכבו על כביש מהיר ולפתע בלם את רכבו בפתאומיות. עקב כך, התנגש בו שמעון עם רכבו מאחור. שמעון אמנם נסע במהירות המותרת, אך, נתון זה לא הצילו מלהתנגש ברכבו של ראובן.

על פי חוקי התעבורה, למרות שראובן הוא זה שלכאורה גרם להתנגשות, בעצם עיצירתו הפתאומית, עם כל זאת, הנחית המחוקק היא, כי, יש לתלות את האשמה ברכב שנסע מאחור, הואיל והוא לא שמר מרחק ראוי מהרכב שלפניו. השאלה הנדרשת לפתחנו, היא, האם הנחיה זו מתיישרת ומתיישבת עם דעת ההלכה.

כשעינינו נשואות לתלמוד, מסכת בבא קמא, אנו פוגשים בשני כללים הלכתיים, הסותרים לכאורה את ההנחיה הנ"ל. הכלל האחד, נובע מפרק שני שם, דפוס כ', כ"ד, לפיו, כל המשנה ובא אחר ושינה גם כן, והזיק את הראשון, פטור. לאור הכלל הנ"ל, ראובן נהג בשינוי בבלימתו הפתאומית באמצע הכביש, שמעון שינה גם כן בכך שלא שמר מרחק ראוי, נמצא אם כן, שיש לפוטרו ולחייב את ראובן.

הכלל השני נובע ממספר משניות וברייתות בפרק המניח במסכת בבא קמא, לפיהן, כאשר יש רשות לשניים ללכת ברחובה של עיר, והמנהג באותו רחוב הוא ללכת בלא לעמוד, ועמד האחד והתנגש בו אחר שהלך כדרך, העומד חייב בנזקי וחבלות המתנגש בו, על אף שהלה לא שמר מרחק ממנו. העקרונות העולים מהסוגיות המנויות, נראים כסותרים את הנחית מחוקק התעבורה, המחייב את המתנגש מאחור.

אך הנה, אין פני הדברים כן. ההלכה וחוקי התעבורה מתיישרים זה עם זה. בזה, נחבור לכלל הלכתי נוסף, שנעסוק בו, לא מעט, במהדורות העלונים הבאות. הכלל האמור, הוא: "מנהג מבטל הלכה" וכי כל הנושא ונותן, נושא ונותן על דעת המנהג. כלומר - הריבון על מתן רישיונות נהיגה, הינו, משרד התחבורה, ע"י מחלקת התעבורה האחראית על נושאים אלו. אחד התנאים למתן רישיון, הוא, לימוד נהיגה בכפוף למבחן תיאוריה וטסט. בנוסף, מוטל על דורש הרישיון לשלם אגרות, הן לפני והן לאחר מתן הרישיון. בכלל ההנחיות, כפוף הנהג לחוקי התעבורה, אשר על דעת אותם חוקים הוא מקבל את רישיונו, ועל דעת להיות כפוף להם, מאשרים לו פטרוני הכביש לעלות עליו. בכלל האמור, קבע המחוקק, שעל הנהג הנהג מאחור לשמור מרחק תגובה, בכדי להימנע ממצבים שכאלו, בהם, הנהג שמלפנים בולם בהפתעה. משכך, חייב הוא.

כשאלו הם פני הדברים, מיישרת ההלכה את עקרונותיה עם חוקי התעבורה, האחראים לטובת ושלום הציבור המצוי בכבישים, הן כהולכי רגל והן כנהגים, ומחייבת גם היא את המתנגש מאחור, למרות שלכאורה אין הוא אשם בהתנגשות.

ד"ת לעי"נ הגה"צ ר' יעקב חי בן מרגלית זצ"ל הרב אברהם דואני בן מיסה ז"ל,
ר' יוסף פרדי אייד ז"ל בן כמונה, ר' דניאל סבן בן יולנדה ז"ל